

JAROSLAVA PAČESOVÁ JUBILUJÍCÍ

Jsou lidé, kteří s přibývajícím věkem neztrácejí ani svou vitalitu, ani svůj zájem o to, co se kolem děje, u všeho chtějí být a vše musí stihnout. Tuto houževnatost, vytrvalost a pracovitost snad zdědila po svém otci, laureátu státní ceny, který se z prostého dělníka ve Zbrojovce vypracoval na špičkového konstruktéra světového významu.

Jaroslava Pačesová, profesorka filozofické fakulty UJEP, vedoucí katedry romanistiky a fonetiky a proděkanka pro vědu a výzkum, se dožívá významného životního jubilea v plné tvůrčí práci. Rodačka z Brna-Zabovřesk (nar. 27. ledna 1928), kde studovala na gymnáziu a kterým zůstala věrná po celý svůj život, se v roce 1949 zapsala na brněnskou filozofickou fakultu. Ke studiu angličtiny a italštiny si ještě přibrala fonetiku. Měla to štěstí, že byla posluchačkou E. Šrámka, prvního profesora fonetiky na brněnské univerzitě, jednoho ze zakladatelské generace naší experimentální fonetiky, bývalého asistenta pařížského profesora Rousselota, a nadto i posluchačkou prof. J. Vachka, vynikajícího lingvisty z katedry anglistiky. Ve Šrámkově laboratoři začínala svou odbornou práci jako pomocná vědecká síla. Po závěrečných zkouškách zde nastoupila v srpnu 1952 jako asistentka. Po smrti prof. Šrámka přichází do Brna jako jeho nástupce prof. K. Ohnesorg, pokračovatel porousselotovské fonetiky a autor dvou průkopnických knižních publikací o dětské řeči. V roce 1956 se stává odbornou asistentkou a v roce 1966 docentkou; to už je čtyři roky ve funkci vedoucí katedry. Jedním ze zdrojů, z nichž vychází pozdější vědecká práce J. Pačesové, jsou také přátelské a odborné styky s kolegy vrstevníky z výtečné slavistické skupiny brněnské filozofické fakulty a s fonetiky pražské filozofické fakulty. V roce 1961 získává vědeckou hodnost CSc. a v roce 1978 DrSc. jako jedna z prvních žen v oboru obecné jazykovědy. O rok později je jmenována první profesorkou v dějinách brněnské filozofické fakulty.

Ve své první monografii, doktorské práci z roku 1953, zpracovala fonetický popis nářečí na Jevíčsku a zachytila tak zvukovou stránku našich dialektů v době po druhé světové válce. Kandidátskou disertací *Zvuková stránka češtiny ve srovnání s makedonštinou a bulharštinou* navázala na tematiku svého již zesnulého učitele E. Šrámka, který se jako jeden z prvních badatelů po-

kusil foneticky charakterizovat jeden z makedonských dialektů na území Albánie. J. Pačesová tuto problematiku pojala daleko širě ve snaze o její začlenění do slovanského rámce, a to nejen v této monografii, ale i v řadě dalších studií.

V období 60. let začíná v její práci dominovat problematika pedolinguvistická. Po prvním popularizačním článku (Jesle 1958) se objevují materiálově solidně fundované články převážně v řadě A Sborníku prací filozofické fakulty brněnské univerzity (1959, 1960). V roce 1965 úspěšně obhájí disertační práci *Studie z české pedolinguistiky*, obsahující velmi podrobný fonetický a fonologický vývoj českého dítěte do 2 let, z níž obsáhlý výtah je publikován ve SPFFBU v r. 1966. O dva roky později ve Spisech ÚJEP vydává vyspělou, bohatě materiálově vybavenou monografii se zobecňujícími závěry *The Development of Vocabulary in the Child*, která stejně jako řada dalších studií (viz stati v SPFFBU z r. 1970, 1972, 1974) překračuje hranice fonetiky a ukazuje její možnosti v oblasti obecné lingvistiky. V r. 1974 vydává další obsáhlou studii *K ontogenezi řeči*, na níž pak navazuje řada dalších studií, zabývajících se vývojem jazykového systému českého dítěte v konfrontaci s jazykovým vývojem dětí jiných národností. V r. 1975 odevzdává a o dva roky později úspěšně obhájí na Karlově univerzitě doktorskou disertaci *Ontogeneze gramatického systému u dítěte*, která navazuje na předcházející knižní publikaci věnovanou fonetickému a fonologickému rozboru dětské řeči (s podrobným popisem vývoje dětské slovní zásoby, s analýzou dětského tvoření slov a osvojování jednotlivých druhů slov a mluvnických kategorií). Na rozdíl od předcházející monografie je tato práce založena na dlouhodobém výzkumu jednoho sta dětí v jeslích a mateřských školách od 2 do 6 let s použitím konfrontace údajů domácích a zahraničních autorů. Vyústěním veškeré této práce je knižní publikace vydaná ve Spisech FF v r. 1979 *Řeč v raném dětství*, ilustrující osvojování lexika a gramatického systému dítěte. Další vědecké stati, publikované ve Spisech, ve SPFFBU, v časopisu *Předškolská výchova* aj. (viz Soupis prací), vycházejí ze spojení teorie s praxí a naznačují tak i nadále autorčinu vědeckou orientaci a neutuchající zájem o dětskou řeč a řadí ji tak k předním evropským badatelům v poměrně mladém oboru — pedolinguvistice.

S prací na tomto úseku úzce souvisí podíl J. Pačesové na pořádání brněnských konferencí s tematikou pedolinguvistickou a logopedickou, jejichž iniciátorem byl prof. Ohnesorg. Logopedickému sympoziu r. 1973 již J. Pačesová předsedala a redigovala jeho sborník, vydaný FF ÚJEP v r. 1974. Z téhož oboru přednesla řadu referátů na konferencích a mezinárodních sympoziích a kongresech u nás i v zahraničí (např. ve Florencii, v Leedsu, v Kodani, v Lublinu, ve Vídni, v Utrechtu, v Guadalajare, v Soluni a v Tallinu). Všechny její referáty i publikace se setkávají s velmi příznivým ohlasem vědecké veřejnosti. Řadu let působí ve výboru Mezinárodní fonetické společnosti a v Mezinárodním sdružení pro výzkum dětské řeči a je též členkou Evropské jazykovědné společnosti.

Pracovní okruh J. Pačesové je velmi široký a rozmanitý. Vedle metodických příruček pro učitelky mateřských a základních škol vypracovala skripta z fonetiky angličtiny, češtiny, němčiny a zejména italštiny pro potřeby své katedry i fakulty. Její vědecké studie *Some Notes of Italian Phonology* (1974), *Quantità, accento o contatto sillabico* (1975), *Alcune osservazioni sul sistema fonologico*

dell' italiano contemporaneo (1981) ukazují autorčinu sčtlost v odborné literatuře a schopnost vědecké práce i v tomto oboru.

V neposlední řadě je třeba zdůraznit i velmi úspěšnou pedagogickou činnost J. Pačesové jako vysokoškolské učitelky (vede přednášky a semináře z fonetiky angličtiny, němčiny, italštiny a výběrové přednášky z obecné jazykovědy), za kterou obdržela řadu ocenění, z nichž připomínáme alespoň státní vyznamenání „Zasloužilá učitelka“ v r. 1983. Je též školitelkou řady mladých aspirantů z mateřské katedry a i z jiných fakult.

Rovněž její iniciativní, obětavá a nadšená veřejně prospěšná práce ve funkcích stranických, zejména pak v odborech (byla po dlouhá léta předsedkyní celouniverzitního výboru ROH UJEP) a v jiných organizacích NF byla mnohokrát oceněna.

J. Pačesová je velkou osobností ve vědeckém světě, přesto však zůstává skromnou, bezmezně houževnatou pracovnící, která má vřelý vztah ke svému kolektivu, jemuž je nejen vzorem, ale i oporou.

K významnému výročí jí všichni přejeme hodně zdraví, dobré pohody a pracovního clánu.

Zuzana Wolkeová